

Om landbrugspakken

Aftale om en landbrugspakke

Den 22. december 2015 indgik regeringen sammen med Dansk Folkeparti, De Konservative og Liberal Alliance en aftale om en landbrugspakke.

Pakken gør på mange områder op med årtiers principper for dansk miljøregulering og -indsats. Der lægges op til:

- Iværksatte indsatser til at nedbringe kvælstofudledningen, skal være basis for øget kvælstofudledningen
- Bindende forpligtelser fjernes til fordel for ikke-bindende forpligtelser.
- Forureneren-betaler-princippet fjernes. Regningen for landbrugets øgede forurening betales af skatteborgerne. Regningen bliver på godt 1 mia. kr.

Hovedtrækkene i pakken:

- Randzonekravet på 25.000 ha fjernes (Folketinget har den 21/1-16 vedtaget at ophæve randzoneloven)
- Efterafgrødekravet på 60.000 ha i udvalgte vandoplande opgives. Til gengæld begrænses muligheden for at bruge efterafgrøder som MFO^[1], hvilket forventes at øge arealet med MFO brak.
- Udfordringsret indføres: erhvervet kan gennemføre målinger af kvælstoftabet. Målingerne skal bruges i de officielle opgørelser over kvælstofbelastningen.
- 2016 og 2017: Alle landmænd lov til at bruge mere kvælstof. Den tvungne undergødskning, som i 2016 ville have været 20 % under økonomisk optimum, lempes med 2/3 i 2016 og 1/3 i 2017.
- 2017: Forpagtningsordning indføres, hvor staten forpagter arealer af landmænd, som derefter tilbageforpagter dem med dyrkningsrestriktioner, f.eks. med krav om efterafgrøder
- 2017: Harmonikravet for slagtesvin hæves fra 1,4 DE/ha til 1,7 DE/ha. Aftaleparterne vil arbejde for, at DKs undtagelse i nitratdirektivet for kvæg på 2,3 DE/ha kan fortsætte, selvom harmonikravet for svin hæves. Kan harmonikravet for fx pelsdyr og fjerkræ også hæves til 1,7 DE/ha uden besværlige fosforregler sigter aftaleparterne også på at gennemføre det.
- 2017: Ny husdyrregulering indføres: Godkendelse af udspretningsarealerne i de nuværende husdyrgodkendelser ophæves. I stedet indføres generelle regler for udspretning af husdyrgødning. Reglerne indarbejdes i de generelle regler, der i forvejen er for anden gødning via gødningsregnskab.
- 2018-2020: Måltrettet regulering indføres: Landmændene tildes en udledningskvote for kvælstof. Udledningskvoten fastlægges individuelt for de 90 oplande til kystvandområderne, baseret på N-retention og mål for kvælstoftilstand i de enkelte kystvandområder. Den enkelte landmand får valgfrihed til at bruge forskellige godkendte virkemidler til at øge sin kvælstofkvote op til økonomisk opti-

---

^[1] Miljø Fokus Områder. For at få den sidste 1/3 del af hektarstøtten, skal en landmand udlægge 5 % af sit areal som MFO.

mum. Virkemidler kan være efterafgrøder, græs eller minivådområder. Planen lægger stor vægt på at der bør finde virkemidler uden for dyrkningsfladen og gerne ude i selve vandmiljøet.

- Alle vandløb med et opland, der er mindre end 10 km² (ca. 10.000 km) skal vurderes, hvorvidt de skal indgå i vandplanerne. Vandrådene får til opgave at melde tilbage om de er enige i, at vandløbene i vandområdeplanerne stemmer overens med de faglige kriterier.

Konsekvenserne af pakken for natur og miljø:

Kvælstofudledningen vil øges

Udledningen af kvælstof øges på kort sigt med op mod 5.000 tons allerede i 2017.

En større udledning af kvælstof øger risikoen for iltsvind og fiskedød i fjorde og farvande. Særligt vil risikoen for iltsvind og fiskedød stige i Mariager Fjord, dele af Limfjorden og omkring Lillebælt. 90 procent af de danske fjorde og kystområder er i forvejen overbelast af næringsstoffer i forhold til at kunne leve op til miljømålet om god økologisk tilstand.

Pakkens miljøregnskab viser ganske vist, at der ikke sker nogen merudledning. Dels fratrækkes effekten af allerede iværksatte initiativer – baselineeffekten. Dels fratrækkes en række kommende og ikke-bindende indsatser.

Baselineeffekten kan imidlertid ikke fratrækkes. Det er en effekt på kvælstofudledningen, som allerede er indregnet i såvel kvælstofregnskabet, som i de økonomiske regnskaber. Dvs., at det allerede er forudsat, at kvælstofudledning i årene fremover bliver mindre.

”Spises baselineeffekten op” ved at tillade en merudledning vil det være i strid med Nitratdirektivet, der fastlægger, at vandforureningen med kvælstof fra landbruget skal forebygges og nedbringes. Det gælder i såvel grundvandet som i overfladevandet (Vandrammedirektivet fastlægger dertil, at der skal udformes en plan for, hvordan udledningen nedbringes).

Indsatserne i øvrigt til at nedbringe kvælstofudledningen er i tilgift tvivlsomme (forpagtning, brak på miljøfokusområder, kollektive indsatser). De er tvivlsomme, fordi de er ikke-bindende i modsætning til de bindende krav, de erstatter (reducerede kvælstofnormer, randzoner, efterafgrøder i vandoplande mv.). Og ud over at de er ikke-bindende, er der ingen sikkerhed for, at de realiseres betids, eller placeres hvor de får den effekt, som de antages at kunne få.

Særligt forpagtningsordningen og de kollektive indsatser, efterlader ikke nogen sikkerhed for, at de reelt bliver realiseret, så de får den effekt fra 2016 og frem, som det er forudsat i pakken. Ligeledes er der heller ikke nogen sikkerhed for, at de placeres, hvor de kan give den effekt, som de tillægges.

Pakken lægger op til, at den øgede kvælstofudledning skal kompenseres. Dvs. at pakken nu gør helt op med ”forureneren-betaler-princippet”, når det gælder landbruget. Kompensationerne består i de nævnte indsatser og som alene skal modvirke den øgede udledning – ikke de yderligere indsatser, der skal til for at opfylde vandrammedirektivet. Hvorvidt disse indsatser reelt vil kunne etableres, og hvorvidt det vil være muligt at nå at etablere dem i tide til, at de kan imødegå den øgede forurening, er som nævnt meget usikkert.

Det er i vandplanerne beregnet at den samlede udledning skal reduceres til 42.000 tons kvælstof. I forbindelse med aftalen er dette reduktionsbehov genberegnet af DCE til: 44.500 tons. Det mindre indsatsbehov tilskrives i pakken flere forhold. Dels, at der er vandområder med et ”negativt indsatsbehov”, som ikke fremgår af vandplanerne. Dels, at Danmark igennem flere år har gjort end større indsats for at nedbringe kvælstofudledningen end nabolande (de må således nu skulle bidrage mere fremadrettet). Og dels, at der er fjorde med gennemført indsats i inderfjorden, som må komme yderfjorden til gavn.

Det blå Danmarkskort

I pakken er opstillet et blå Danmarkskort over fordelingen af indsatsbehovet i den målrettede kvælstofregulering 2020/21.

Der er ingen oplysninger om hvilke oplysninger, der er lagt til grund for dette kort. Det er fx ikke muligt at genfinde forhold som N-retention og mål for kvælstoftilstand i vandområderne. Det må antages, at selvom N-retention og mål for kvælstoftilstand kan indgå i kortet, så er der også inddraget økonomiske parametre og hvor mange landmænd, der rammes af et højere reguleringstryk.

Naturen belastes endnu mere af sprøjtegifte

Når afgrøderne får mere kvælstof øger det forbruget af sprøjtegift. Det skyldes, at des mere afgrøder forsynes med kvælstof, des mere modtagelige bliver de for angreb af sygdomme og skadedyr.

Det vil især være insekt- og svampegifte, der må forventes at blive brugt mere af. Det til trods for, at landbruget stadig bruger mere sprøjtegift og markerne behandles stadig hyppigere. Nye tal viser, at hver 6. kontrolbesøg viser problemer med ulovlige gifte. Det bliver derfor overordentligt svært at få forbruget ned.

Der kommer en større fosforudledning

Udledningen af fosfor vil også stige. Ophævelsen af randzonekravet vil efter de seneste oplyste tal øge fosforudledningen med op til 13 tons. Med det højere harmonikrav for slagtesvin vil der også komme en øget fosforophobning og -udledning. Pakken rummer ingen aftale om, hvorledes fosfor skal reguleres fremadrettet, herunder heller ikke hvilket beskyttelsesniveau, der skal være.

Øget fosforudledning vil ligesom øget kvælstofudledning yderligere forstærke risikoen for iltsvind. Det skyldes, at det ikke alene er kvælstof, der styrer den algevækst, der er med til at skabe iltsvind. Fosfor er også medvirkende til algevæksten. Fosfor styrer således algevæksten i vintermånederne (kvælstof styrer den i sommermånederne). Så des mere fosfor i fjordene og kystvandene, des mere algevækst i vintermånederne, I sommermånederne er der herefter basis for endnu større algevækst med øget risiko for iltsvind til følge. Også for mange søer vil den øgede fosforudledning få miljøkonsekvenser.

I pakken er der ingen aftaler om, hvorledes fosfor skal reguleres fremover. Den reguleres i dag indirekte af harmonikravene.

Vandforbrugerne får en ekstraregning

En øget mængde kvælstof på markerne kan på sårbare arealer være en alvorlig trussel mod drikkevandet. Pakken rummer på ingen måde initiativer til at imødegå dette. De virkemidler som ønskes skal placeret uden for dyrkningsfladen (fx minivådområder og muslinger), som der især lægges vægt på skal gennemføres, vil ikke afhjælpe en øget forurening af grundvandet.

Der er derfor lagt op til, at det bliver vandforbrugerne, der skal betale. Det gælder også den øgede udvaskning, som fremadrettet kommer med de nye generelle regler for husdyrgødning, der hidtil erstatningsfrit blev reguleret i forbindelse med husdyrgodkendelser.

DANVA har lavet en analyse der viser, at der vil komme store udfordringer med sikring af rent drikkevand, og det da også vil give højere regninger til forbrugerne.

Der kommer mere zink og kobber i jorden og vandmiljøet

Med en forøgelse af slagtesvineproduktionen vil der også blive bragt mere kobber og zink ud på markerne med gyllen.

Forureningen af kobber og zink fra svinegylle er allerede i dag problematisk. En rapport fra 2015 – Århus Universitet viser, at 45 % af de jordprøver, som undersøgelsen omfatter, overskrider det problematiske niveau for jordens indhold af zink og kobber.

Der kommer mere CO₂

Concito har beregnet, at den oprindelige 16-punktspakke ville føre til en merudledning på ca. 0,5 mio. tons CO₂. I aftalen er det skrevet, at denne merudledning vil blive kompenseret ved en tilsvarende øget lagring af kulstof i jord og skov. Det fremgår dog ikke nogen steder, hvordan man vil gøre dette og hvilke virkemidler der skal i brug – det skal åbenbart afklares efterfølgende. En øget lagring af 0,5 mio. tons CO₂ pr. år kræver meget, så der må sættes spørgsmålstejn ved, om det faktisk kan gøres, og om det kommer til at ske.

Vandmiljøindsatsen bliver udskudt

Der skal foretages en revurdering af vandløbene, og det udskyder dermed vedtagelse af 2. generations vandplaner, som skulle have været vedtaget i 2015.

Vi skulle have haft en god økologisk kvalitet i vores vandområder allerede sidste år, dvs. i 2015. Det blev i første omgang udsat til 2021. Med den en nye aftale vil regeringen udsætte det yderligere til 2027 uden at argumentere for, hvorfor vi ikke kan nå det til 2021.

Med udskydelsen af indsatsen stiles det både efter, at NEC-direktivet (forpligtelser vedr. ammoniak) fremadrettet vil indebære at andre lande skal bidrage mere (mindre ammoniaknedfald i danske farvande), så Danmark får et mindre indsatsbehov, og at vandrammedirektivet skal revideres, så også dette kan føre til mere lempelige krav (mindre restriktive krav)

Eksporten fra landbruget er ikke så stor, som det påstås

Med pakken ønskes der, at landbruget skal kunne bidrage til at skabe vækst og arbejdsplader. Med henvisning til landbrugets store eksportsucces ønsker parterne bag aftalen, at understøtte denne succes. I aftalen er landbrugets eksport sat til 148 mia. kr. (2014). Ifølge L&F (fra Danmarks Statistik) giver fødevareklyngen en eksport i 2014 på 151,5 mia. kr. Imidlertid er det helt afgørende at skelne mellem de tal i Danmarks Statistik, der dels handler om varer, der kommer fra landbrugsarealer og varer, der er fremstillet i Danmark, dels varer, der ikke lever op til disse kriterier. Eksporttallene i fødevareklyngen rummer 3 kategorier: Fødevarer, dvs. varer land og hav, som kan spises, enten direkte eller gennem forarbejdning. Biobaserede produkter, dvs. varer fra land eller hav, som ikke kan spises (fx minkskind). Agroteknologi (maskiner, gødning og kemi)

Når vi taler om landbrugets eksport, så er det rimeligt at se på, hvad der reelt stammer fra landbruget og derfor, hvad det betyder, når vilkårene for produktionen ændres. Svinekød er klart inde. Foderet stammer fra danske landbrugsarealer eller fra landbrugsarealer i andre lande. Fisk og skaldyr skal derimod ikke med i statistikken, da landbrugets rammevilkår intet betyder for fiskeriet. Fraregnes den dels af eksporten, der ikke er knyttet til landbrugsarealerne, så kan man konkludere, at landbrugets eksport må udgøre omkring 100 mia. kr. Dansk landbrug bidrager altså ikke med nær så stor en eksport, som det påstås i pakken.

I pakken fremhæves det, at omkring 140.000 personer er beskæftiget i den danske fødevarer- og landbrugssektor. Dette tal må også dække over en beskæftigelse, der ikke har med det landbrug at gøre, som pakken er rettet mod. Der er mao. færre beskæftiget i landbruget og fødevarersektoren, end det påstås i pakken (hvor mange færre, der er tale om er imidlertid vanskeligt at opgøre).